

ปจนาวีสัณนาคติเวชศาสตร์ “คำถามเรื่องเกี่ยวกับยา”

พ.ต.อ. ถวัลย์ อาศนะเสน *

ถาม

1. คำว่า “ยา” ตามกฎหมายมีความหมายเพียงใด ได้มีการตกลงกันในระหว่างผู้ร่วมอาชีพว่าอย่างนั้นเป็นยา อย่างนี้ไม่ใช่ยา เช่น ครีมทาแก้สิว ยารักษาผิวต่าง ๆ ฯลฯ

2. ปัจจุบันนี้ยังมีการแบ่งร้านขายยาเป็นประเภท ก. ประเภท ข. หรือมีการเปลี่ยนแปลงอย่างใดบ้าง

3. มีผู้มาขอซื้อยาที่คลินิกแพทย์โดยไม่ประสงค์จะรับการตรวจ เช่นมาขอซื้อยาแก้ปวดซึ่งเป็นยาอันตราย (โดยมากระบุชื่อยา) ครั้งละ 1--2 เม็ด ในแง่ของกฎหมายแพทย์กระทำได้อหรือไม่

ตอบ

1. คำว่า “ยา” ตามพระราชบัญญัติ ยา พ.ศ. 2510 ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 4 ดังนี้

“ยา” หมายความว่า

(1) วัตถุที่รับรองไว้ในตำรายาที่รัฐมนตรีประกาศ

(2) วัตถุที่มุ่งหมายสำหรับใช้ในการวิเคราะห์ บำบัด บรรเทา รักษา หรือป้องกันโรคหรือความเจ็บป่วยของมนุษย์หรือสัตว์

(3) วัตถุที่มุ่งหมายสำหรับให้เกิดผลแก่สุขภาพโครงสร้างหรือการกระทำหน้าที่ใด ๆ ของร่างกายของมนุษย์หรือสัตว์ ที่รัฐมนตรีประกาศ

วัตถุตาม (1) หรือ (2) ไม่รวมถึงวัตถุที่มุ่งหมายสำหรับใช้เป็นอาหาร เครื่องกีฬา เครื่องสำอาง เครื่องมือที่ใช้ในการประกอบโรคศิลปะ และส่วนประกอบของเครื่องมือที่ใช้ในการนั้น

ฉะนั้นจะตัดสินว่าวัตถุใด เป็นยาหรือไม่ตาม พ.ร.บ. ยา ก็ขึ้นอยู่กับพิจารณาว่าตรงตามคำนิยามในกฎหมายหรือไม่โดยเคร่งครัด

ตามตัวอย่างซึ่งท่านผู้ถามยกมา เช่นครีมทาแก้สิว หรือยารักษาผิวต่าง ๆ นั้น ขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงว่าจะเข้ากับคำนิยามข้อใดและจะต้องพิจารณาสัมพันธ์กันทุกข้อ เช่นอ้างว่าครีมทาแก้สิว หรือยารักษาผิว เข้ากับข้อ (2) ในคำนิยาม แต่ก็ต้อง

ดูทั้งข้อเท็จจริงและความมุ่งหมายว่ารักษาได้จริงหรือไม่และความมุ่งหมายที่แท้จริงคืออะไร เมื่อพิจารณาโดยถี่ถ้วนแล้วมักจะปรากฏว่าตัวอย่างดังกล่าวส่วนใหญ่จะมีความมุ่งหมายเพื่อเป็นเครื่องล่อใจ ดังนั้นจึงไม่เข้าข่ายว่าเป็นยา จากผลของการพิจารณาดังกล่าวนี้องค์ผลสะท้อนไปถึงการนำเข้าจากต่างประเทศ การเสียภาษีขาเข้า การวางขายตามร้าน ฯลฯ ซึ่งผิดแผกไปจาก “ยา” โดยสิ้นเชิง อย่างไรก็ตามในภาษาพูดของเราบางครั้งก็อาจทำให้เกิดความสับสนขึ้นบ้าง เช่นในกรณีที่ว่าดินเหนียวยาแต่เรียกชื่อกันว่ายา เช่น ยาทาเล็บ ยาล้างเล็บ ยาขัดผมผม ยาทาบำรุงผิว เสริมเส้นนี้ ฯลฯ เป็นต้น

2. ในปัจจุบันตาม พ.ร.บ. ยา พ.ศ. 2510 ได้แบ่งประเภทยาไว้ 7 ประเภท ดังนี้

1. “ยาแผนปัจจุบัน” หมายถึงความว่ายานี่มุ่งหมายสำหรับใช้ในการประกอบโรคศิลป์แผนปัจจุบันหรือการบำบัดโรคสัตว์
2. “ยาแผนโบราณ” หมายถึงความว่ายานี่มุ่งหมายสำหรับใช้ในการประกอบโรคศิลป์แผนโบราณหรือการบำบัดโรคสัตว์ ซึ่งอยู่ในตำรายาแผนโบราณที่รัฐมนตรีประกาศ หรือยาที่รัฐมนตรีประกาศเป็นยาแผน

โบราณ หรือยาที่ได้รับอนุญาตให้ขึ้นทะเบียนตำรับยาเป็นยาแผนโบราณ

3. “ยาอันตราย” หมายถึงความว่ายานี่ปัจจุบันหรือยาแผนโบราณที่รัฐมนตรี ประกาศเป็นยาอันตราย
4. “ยาควบคุมพิเศษ” หมายถึงความว่ายานี่ปัจจุบันหรือยาแผนโบราณที่รัฐมนตรี ประกาศเป็นยาควบคุมพิเศษ
5. “ยาสามัญประจำบ้าน” หมายถึงความว่ายานี่ปัจจุบันหรือยาแผนโบราณที่รัฐมนตรี ประกาศเป็นยาสามัญประจำบ้าน
6. “ยาบรรจุเสร็จ” หมายถึงความว่ายานี่ปัจจุบันที่ได้ผลิตขึ้นเสร็จในรูปต่างๆ ทางเภสัชกรรมซึ่งบรรจุในภาชนะหรือหีบห่อที่ปิดหรือผนึกไว้ และมีฉลากครบถ้วน ตามพระราชบัญญัตินี้
7. “ยาสมุนไพร” หมายถึงความว่ายานี่ได้จากพฤษชาติ สัตว์ หรือแร่ซึ่งยังมีได้ ผสม ประุง หรือแปรสภาพการที่กฎหมายได้กำหนดประเภทยาไว้ดังนั้นก็เพื่อสะดวกในการควบคุมและได้แบ่งประเภทใบอนุญาตขายยาไว้ดังนี้ คือ

1. ใบอนุญาตขายยาแผนปัจจุบัน
2. ใบอนุญาตขายยาแผนปัจจุบันเฉพาะยาบรรจสุเสรีที่ไม่ใช่ยาอันตรายหรือยาควบคุมพิเศษ
3. ใบอนุญาตขายยาแผนปัจจุบันเฉพาะยาบรรจสุเสรีสำหรับสัตว์
4. ใบอนุญาตขายยาแผนโบราณ

เมื่อกฎหมายซึ่งใช้อยู่ในปัจจุบันได้วิวัฒนาการมาเช่นนี้ ร้านขายยาซึ่งแต่ก่อนเคยเรียกว่าประเภท ก. ประเภท ข. ฯลฯ ก็เป็นอันหมดไป

ร้านขายยาต่างๆ ที่เป็นอยู่ขณะนี้ ถือหลักการได้รับใบอนุญาตขายยาเป็นหลัก ทั้งนี้ก็ต้องปฏิบัติตามกฎหมายซึ่งกฎหมายกำหนดในเรื่องเภสัชกรผู้ควบคุมร้านขายยานั้นๆ ด้วย

3. กรณีที่มีผู้มาขอซื้อยาจากคลินิกแพทย์โดยไม่ประสงค์จะรับการตรวจนั้น เนื่องจากคลินิกแพทย์ไม่ใช่ร้านขายยา ฉะนั้นจะขายยาให้แก่ผู้มาซื้อซึ่งมิใช่ผู้ป่วยของตนไม่ได้

มาตรา 12 แห่ง พ.ร.บ. ยา พ.ศ. 2510 บัญญัติไว้ว่า “ห้ามมิให้ผู้ใดขาย หรือนำหรือส่งเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งยาแผนปัจจุบัน เว้นแต่จะได้รับใบอนุญาตจากผู้อนุญาต.....”

และมาตรา 13 ว่า “บทบัญญัติมาตรา 12 ไม่ใช่บังคับแก่.....(3) การขายยาสมุนไพรที่ไม่ใช่ยาอันตราย การขายยาสามัญประจำบ้าน การขายยาซึ่งผู้ประกอบการโรคศิลป์ในสาขาเวชกรรมหรือทันตกรรมขายเฉพาะสำหรับคนไข้ของตนหรือการขายยาซึ่งผู้ประกอบการบำบัดโรคสัตว์ขายสำหรับสัตว์ ซึ่งตนบำบัดหรือป้องกันโรค และการขายยาซึ่งขายโดยกระทรวง ทบวงกรมในหน้าที่ป้องกันหรือบำบัดโรค สภากาชาดไทยและองค์การเภสัชกรรม”

จากมาตรา 12 และ 13 แห่ง พ.ร.บ. ยา พ.ศ. 2510 จึงเห็นได้ชัดว่า การขายยาให้กับผู้หนึ่งผู้ใดนั้นต้องมีใบอนุญาตขายยา หรือมีฉันทันทีต้องเข้ากับชื่อยกเว้นตามมาตรา 13. คลินิกแพทย์โดยทั่วไปไม่มีใบอนุญาตขายยา จึงไม่ใช่ร้านขายยา แต่แพทย์อาจขายยาให้กับผู้ป่วยซึ่งมาตรวจรักษากับตนได้ ในกรณีที่ผู้ถามยกตัวอย่างมานั้นมิได้อยู่ในข่ายของชื่อยกเว้นตามมาตรา 13 ถ้าผู้ใดขายให้ไป ถือว่าเป็นการฝ่าฝืนมาตรา 12 ย่อมมีความผิดตามมาตรา 101 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปีและปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท